



MONITOR GOSPODARCZY INSTYTUTU ZACHODNIEGO

2/2024
08.03.2024



Redakcja:
dr Piotr Andrzejewski

SYTUACJA EKONOMICZNA W NIEMCZECH – styczeń 2023 r.

Według Federalnego Ministerstwa Gospodarki i Ochrony Klimatu wskaźniki gospodarcze w Niemczech na początku 2024 r. nie przyniosły oczekiwanego ożywienia. Nastąpiło także pogorszenie nastrojów konsumenckich i biznesowych. Spadek eksportu towarów i usług dotyczył zarówno rynków UE, jak i innych państw (w przypadku Chin spadek ten wyniósł aż 7,9% w ujęciu miesięcznym). W ujęciu rocznym spadek eksportu wyniósł w 2023 r. – 1,3%, a importu – 6,1%. Do rekordowych rozmiarów urosła natomiast nadwyżka handlowa (27,5 mld euro). W ujęciu miesięcznym spadki odnotowała zarówno produkcja przemysłowa, jak i budownictwo (odpowiednio –1,5% i –3,4%). Z kolei sektor energetyczny ponownie odnotował wzrost +4,1%. Realna sprzedaż detaliczna z wyłączeniem pojazdów mechanicznych obniżyła się w ujęciu miesięcznym o –1,6%. Inflacja rok do roku w styczniu wyniosła 2,9%, co jest najniższą wartością od czerwca 2021 r. Liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 2000 osób. Stabilizacji uległa liczba zgłaszanych niewyptalności firm, chociaż prognozy sugerują jej wzrost w następnych miesiącach.



Die wirtschaftliche Lage in Deutschland im Februar 2024

ANALIZY

🕒 Eksport uzbrojenia w 2023 r.

Według wstępnych danych w 2023 r. Niemcy wydały indywidualne pozwolenia na eksport sprzętu wojskowego o wartości około 12,2 mld euro, z czego 6,4 mld przypadło na broń, a 5,8 mld na pozostały sprzęt wojskowy. Głównym odbiorcą była Ukraina, dla której zatwierdzono eksport broni o wartości prawie 4,4 mld euro (2,25 mld euro w 2022 r.) Sekretarz stanu Sven Giegold stwierdził, że „nowa maksymalna wartość zezwoleń na eksport broni na 2023 r. jest bezpośrednią konsekwencją wyzwań związanych z polityką bezpieczeństwa naszych czasów. Na samą Ukrainę, jako głównego odbiorcę, przypada ponad jedna trzecia wartości wszystkich indywidualnych zezwoleń na eksport broni”. Na drugim miejscu znalazła się Norwegia, co w opinii Giegolda ma pokazywać restrykcyjność rządu federalnego w eksporcie broni, w szczególności biorąc pod uwagę kwestię przestrzegania praw człowieka. Rekordowe zapotrzebowanie na niemiecki sprzęt wojskowy w demokratycznych krajach partnerskich Niemiec ma być odpowiedzią na zwiększoną potrzebę bezpieczeństwa militarnego wywołaną rosyjską agresją. Jednocześnie należy odnotować fakt, że w 2023 r. eksport uzbrojenia do Izraela wzrósł dziesięciokrotnie względem lat poprzednich.

Z łącznej wartości zezwoleń na eksport 10,84 mld euro (89%) przypada na państwa UE, NATO, Koreę Płd., Singapur i oczywiście Ukrainę. Pozostałe 1,36 mld euro, czyli około 11% wartości wydanych zezwoleń eksportowych trafiło do państw trzecich (warto nadmienić, że w niemieckiej metodologii Japonia, Szwajcaria, Australia i Nowa Zelandia nie stanowią państw trzecich, są one uznawane za

państwa równoważne członkom NATO). Należy podkreślić fakt, że w 2023 r. Ministerstwo Gospodarki za pośrednictwem Federalnego Biura ds. Gospodarki i Kontroli Eksportu (BAFA) wydało nowe zarządzenia dotyczące eksportu uzbrojenia. Dostawy sprzętu wojskowego do UE, niektórych krajów NATO i krajów równoważnych NATO od 1.09.2023 r. realizowane są na podstawie tzw. zezwoleń generalnych.

Całkowita wartość zezwoleń na broń strzelecką i jej części wyniosła w 2023 r. 97 mln euro (wobec 86,1 mln euro w 2022 r.). Z tej kwoty 87 mln euro, czyli około 90%, przypadło na kraje UE/NATO i kraje równoważne NATO. Z pozostałej wartości przeznaczonej dla krajów trzecich (9,6 mln euro) 81% trafiło do Korei Płd. oraz Ukrainy.

Państwo	Wartość eksportu w euro
Ukraina	4 438 890 023
Norwegia	1 199 501 279
Węgry	1 034 340 443
UK	656 844 947
USA	545 805 172
Polska	328 075 980
Izrael	326 505 156
Francja	293 071 092
Cypr	269 722 987
Korea Płd.	256 433 792

Tabela 1. Top 10 odbiorców niemieckiego uzbrojenia w 2023 r.



Rüstungsexportpolitik der Bundesregierung im Jahr 2023

WIADOMOŚCI

🕒 Wywiad z prezesem firmy Bayer

Dziennik „Handelsblatt” przeprowadził wywiad z prezesem firmy Bayer Norbertem Winkeljohannem, w którym odniósł się on do obecnej sytuacji gospodarczej oraz długofalowych wyzwań stojących przed niemiecką gospodarką. Winkeljohann twierdzi, że Niemcy powinny uważać, by nie wywołać na świecie wrażenia, że są „wrogo nastawione do innowacji”. Prezes Bayera wskazał na mocne strony Niemiec w dziedzinie produkcji samochodów, inżynierii mechanicznej, chemii i transformacji energetycznej. Jednocześnie dodał, że „nie ma już możliwości ich dalszego rozwijania w obecnym kształcie”. Dla Winkeljohanna obecny model rozwoju dla największych niemieckich firm uległ wyczerpaniu i nie ma wystarczających sił strukturalnych do jego zmiany. Ponadto prezes firmy Bayer zauważył, że „codziennie wydawane są nowe wytyczne dla gospodarki, które utrudniają rozwój innowacji, a nie ich promowanie”. Przytoczył on także ankietę instytutu Allensbach (IfD), w której co druga osoba twierdzi, że Niemcy za dziesięć lat nie będą już jednym z czołowych krajów pod względem gospodarczym. Według Winkeljohanna ogromnym wyzwaniem jest ustalenie tego, jakie gałęzie gospodarki powinno wspierać państwo. W jego ocenie zarządzający firmami będą starali się bronić swoich indywidualnych interesów, a wśród ekspertów nie ma konsensusu. Jako przykład podał przemysł chemiczny, który z jednej strony generuje setki miejsc pracy, a z drugiej strony jego ograniczenie miałoby pozytywny wpływ na ochronę klimatu. Winkeljohann odniósł się także do zarzutu, że Bayer wyprowadza swoje najbardziej innowacyjne centra badań poza Niemcy (np. do Bostonu). Stwierdził, że lokalizacja w USA daje większe możliwości dzięki obecności odpowiednich uczelni, a przedsiębiorstwa mają większą niż w Niemczech swobodę w zakresie prowadzenia badań i innowacji. Prezes dodał też, że także w Berlinie byłaby możliwość utworzenia takiego centrum innowacji i badań, jednakże musiałyby się zmienić zbyt restrykcyjne otoczenie prawne.



[Handelsblatt, Wir haben eine Vertrauenskrise](#)

🕒 Dyskusja o protestach rolników

Protesty niemieckich rolników wywołane zmniejszeniem dopłat do paliw dla maszyn rolniczych wywołały szeroką dyskusję w niemieckich mediach. Poza głosami wsparcia oraz opisami trudnej sytuacji niemieckiego rolnika pojawiły się także głosy krytyczne wskazujące na fakt, że niemieckie rolnictwo jest zbyt silnie dotowane. Według opinii opublikowanej na łamach „Handelsblatt” niemieccy rolnicy zdołali przedstawić siebie jako „altruistycznych mieszkańców wsi, zapominając, że są zwykłymi przedsiębiorcami”. Redukcja subsydiów dla rolników miałaby zniwelować różnice między nimi a innymi grupami zawodowymi. „Handelsblatt” podkreślił, że tylko w ubiegłym roku UE przekazała niemieckim gospodarstwom około 7 mld euro, a dodatkowe 2,4 mld euro zostało wypłacone z budżetu federalnego. Do tego dochodzi kwota 4 mld euro przeznaczonych na

emerytury i ubezpieczenie zdrowotne rolników. W przypadku wielu gospodarstw wsparcie państwowe stanowi podstawę dochodów. W dyskusji pojawiły się także opinie, że niezbędne byłoby zwiększenie wsparcia finansowego dla gospodarstw ekologicznych, które są mało opłacalne ekonomicznie ze względu na silną konkurencję ze strony gospodarstw konwencjonalnych. Miałyby to być „lepsze wykorzystanie pieniędzy niemieckiego podatnika”.

Z drugiej strony podnoszone są głosy, że ostatnie lata były dla niemieckiego rolnictwa trudne. Zauważalna jest rosnąca konkurencja z państw o niższych kosztach produkcji. Ponadto liczba gospodarstw rolnych od dziesięcioleci maleje. Według Federalnego Urzędu Statystycznego w 2022 r. w Niemczech nadal działało około 258 700 przedsiębiorstw rolnych, a w ciągu ostatnich 12 lat zniknęło ich ponad 40 000. „Zmiany strukturalne w rolnictwie to proces naturalny” – mówi ekspert ds. rolnictwa Christian Henning. „Stosunkowo wysokie płace w innych sektorach stopniowo wycofują pracowników z rolnictwa, a mniejsze przedsiębiorstwa rolne nie są w stanie kontynuować działalności” – twierdzi Henning. Jednocześnie rośnie liczba wielkoobszarowych gospodarstw rolnych. Do 2040 r. liczba niemieckich gospodarstw rolnych ma się zmniejszyć o połowę. W ankiecie przeprowadzonej przez „Handelsblatt” 74% czytelników poparło protest rolników, 24% było przeciwnych, a 2% respondentów nie miało zdania w tej sprawie.

- [Handelsblatt, *Die Agrar-Subventionen nicht zu streichen wäre der Skandal*](#)
- [Handelsblatt, *Wie geht es den Bauern finanziell wirklich?*](#)

🕒 **Oczekiwania wobec przyspieszenia powstania Unii Rynków Kapitałowych**

We wrześniu 2023 r. Berlin i Paryż przedstawiły „niemiecko-francuski plan działania na rzecz unii rynków kapitałowych”. Wśród założeń znalazło się uatrakcyjnienie dostępu przedsiębiorstw do rynku kapitałowego oraz stworzenie lepszych możliwości finansowania dla start-upów i większej przejrzystości dla inwestorów prywatnych. „Amerykańska giełda mierzona pod względem produktu krajowego brutto jest ponad dwukrotnie większa niż w UE” – jak napisali francuski minister finansów Bruno Le Maire i federalny minister finansów Christian Lindner (FDP) w artykule dla „Financial Times”. Ministrowie wspólnie stwierdzili, że Europa musi „zwiększyć wysiłki” i umożliwić przedsiębiorstwom pozyskanie dodatkowej kwoty ponad 500 mld euro rocznie na rynkach kapitałowych. Zrzeszenia bankowe twierdzą, że krok ten jest konieczny, aby pokryć ogromne potrzeby kapitałowe związane z zieloną transformacją gospodarki. Wraz ze zbliżającymi się wyborami do Parlamentu Europejskiego pojawiają się oczekiwania wobec przyszłej Komisji Europejskiej. Rekomendacje w tym zakresie ma wypracować nowa grupa robocza. Na jej czele stanął były szef francuskiego banku centralnego Christian Noyer. W skład komisji wchodzi także kilku menedżerów najwyższego szczebla z francuskich instytucji finansowych, takich jak największy bank BNP Paribas i grupa ubezpieczeniowa Axa. Jak twierdzą źródła rządowe w Berlinie, strona niemiecka jest zadowolona z francuskiej aktywności, gdyż „z Francją łączy nas ten sam cel”. Strona francuska stara się stworzyć wrażenie, że

nie działa samodzielnie, podkreślając znaczenie wspólnej francusko-niemieckiej deklaracji ministrów z września 2023 r.

→ [Handelsblatt, Frankreich macht Druck bei der Kapitalmarktunion](#)

KALENDARIUM

DATA	MIEJSCE	WYDARZENIE
04.01.2024	Berlin	Sekretarz stanu Sven Giegold przedstawił raport dotyczący eksportu uzbrojenia za 2023 r.
04.01.2024	Berlin	Minister gospodarki i ochrony klimatu Robert Habeck wziął udział w prezentacji raportu think tanku Agora Energiewende, który przedstawił wstępne szacunki emisyjności niemieckiej gospodarki za 2023 r. W raporcie zauważono, że po raz pierwszy produkcja energii elektrycznej z OZE przekroczyła 50%.
08.01.2024	Bruksela	Minister Robert Habeck oraz sekretarz stanu Sven Giegold spotkali się z komisarzami Thierryem Bretonem, Margrethe Vestager, Kadri Simson i Wopke Hoekstrą w celu omówienia prac nad Net Zero Industry Act oraz nadzwyczajnymi instrumentami jednolitego rynku (na czasy kryzysu). Niemiecka delegacja odbyła także rozmowy dwustronne z przedstawicielami rządu Belgii: ministrem gospodarki Pierre-Yves'em Dermagne'm oraz minister klimatu Zakiją Khattabi.
09.01.2024	Maskat	Minister Robert Habeck udał się do Omanu w celu omówienia ze swoim odpowiednikiem ministrem energetyki Salimem bin Nasserem Al Aufim kwestii produkcji i transportu wodoru do Niemiec. Habeck odwiedził też niemiecką uczelnię na Półwyspie Arabskim - German University of Technology (GUTech).
10.01.2024	Rijad	Minister Habeck kontynuował podróż po państwach Bliskiego Wschodu. Dialog energetyczny z Arabią Saudyjską trwa od 2019 r. i skupia się na produkcji i transporcie zielonego wodoru. Rozmowy dotyczyły także sytuacji bezpieczeństwa w regionie.
11.01.2024	Tel Awiw/Ramallah	Minister Habeck spotkał się z izraelskim ministrem gospodarki Nirem Barkatem, ministrem energii Eli Cohenem oraz liderem opozycji Jairem Lapidem. Następnie udał się na spotkanie z premierem Palestyny Mohammadem Shtayyehem. Ze zdawkowych komunikatów wynika, że rozmowy dotyczyły przede wszystkim wojny w strefie Gazy, a tematy gospodarcze zeszły na drugi plan.

15.01.2024	Davos	Podczas Światowego Forum Ekonomicznego minister Habeck wziął udział w panelach dotyczących wsparcia Ukrainy oraz pozycji Europy w globalnej gospodarce.
18.01.2024	Berlin	Federalne Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu (BMWK) zorganizowało Dzień Innowacji MŚP. W wydarzeniu uczestniczyło ponad 300 podmiotów prezentujących swój dorobek z zastosowania cyfryzacji czy sztucznej inteligencji w swoich biznesach. Podnoszone były także tematy związane ze współpracą transgraniczną.
22.01.2024	Berlin	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu zniósło przerwę w składaniu wniosków na finansowanie w ramach Funduszu Transformacji Klimatycznej (KTF). Ich wstrzymanie było związane z kryzysem budżetowym wywołanym orzeczeniem Federalnego Trybunału Konstytucyjnego z 15 listopada 2023 r.
24.01.2024	Berlin	Towarzystwo Ekonomicznych Badań Strukturalnych (GWS) na zlecenie Ministerstwa Gospodarki przedstawiło raport o zatrudnieniu generowanym przez sektor OZE. Sektor ma zatrudniać 387,7 tys. osób (wzrost o 14,9% rok do roku).
24.01.2024	Moguncja	Minister Robert Habeck udał się z wizytą do Nadrenii-Palatynatu, gdzie spotkał się z premier kraju związkowego Marie-Luise Dreyer, a następnie uczestniczył w spotkaniu z przedstawicielami biznesu zorganizowanym przez regionalną izbę handlową.
24.01.2024	Bruksela	Komisja Europejska przedstawiła pakiet propozycji mający na celu wdrożenie Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa Gospodarczego. Elementem pakietu jest mechanizm screeningu inwestycji, o którego wprowadzenie zabiegali Niemcy.
26.01.2024	Saarbrücken	Minister Robert Habeck spotkał się z przedstawicielami Kraju Saary. Rozmowy dotyczyły transformacji przemysłu stalowego. KE zatwierdziła projekt wsparcia ze środków publicznych zielonej transformacji o wartości 2,6 mld euro dla firmy Stahl-Holding-Saar GmbH.
31.01.2024	Berlin	Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu przedstawiło roczne podsumowanie dotyczące udzielania kredytów i zabezpieczeń eksportowych, które w 2023 r. wyniosły 18,4 mld euro. Państwa o największym wolumenie niemieckich gwarancji inwestycyjnych to: Peru (880 mln euro), Egipt (265 mln euro), Chiny (71 mln euro), Namibia (60 mln euro) i Ukraina (55 mln euro).